

КОРХОНАЛАРИНИНГ МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИНИ ХОЛИСОНА БАҲОЛАШ ВА ПРОГНОЗЛАШ - ИЖТИМОЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

Қобилов Бекзод Ўктам ўғли

ЖизПИ, “Умумтехника фанлари” кафедраси ассистенти

Бозор иқтисодиётида ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва шу асосда аҳоли эҳтиёжларини қондириш даражасини оширишга ушбу мақсадлар учун объектив равишда мавжуд ва инсон томонидан яратилган имкониятлардан фойдаланиш орқали эришилади. Ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантириш орқали эришилган кишилар эҳтиёжларини қондириш ва уларнинг қондирилишини яхшилаш учун мавжуд имкониятлар йиғиндиси иқтисодий ва ижтимоий имкониятлар ва уларнинг тадбиркорлик фаолияти йиғиндисини ўз ичига олган жамият салоҳиятини шакллантиради.

Корхоналарнинг меҳнат потенциали ва имкониятлари истеъмол товарларини ижтимоий ишлаб чиқариш соҳасини, шунингдек, аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасини ташкил этади; ижтимоий кишилар халқнинг интеллектуал ривожланиш даражаси билан белгиланади. Бу имкониятлар истеъмол товарлари ишлаб чиқаришда ҳам, тадбиркорлик (истеъмол) соҳасида ҳам бир-бири билан яқин муносабатда намоён бўлади ва қўлланилади ҳамда биргаликда корхоналарнинг ижтимоий-иқтисодий салоҳиятини шакллантиради. [1]

Корхоналарнинг меҳнат салоҳиятининг ўзига хослиги. У иқтисодий таҳлилнинг барча элементларига ва халқ хўжалиги ишлаб чиқаришини прогноз қилишга киради. Бу тадбиркорликнинг ижтимоий ишлаб чиқариш ҳаёти ва фаолиятининг деярли барча соҳаларига кириб бориши билан изоҳланади.

Шундай қилиб, корхоналарнинг меҳнат потенциалидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва уни юқори сифатли арзон истеъмол товарлари ишлаб чиқаришга, илмий ва технологик тараққиётга ва тадбиркорлик фаолиятининг иқтисодий механизмини ишлаб чиқаришга таъсири учун максимал иқтисодий имкониятлар мажмуи сифатида тушуниш йўллари ҳақида гапирганда, унинг таркиби қуйидаги меҳнат потенциалини ўз ичига олиши мумкин. Булар: Ахборот салоҳияти, илмий-техник салоҳият, инсон ресурслари салоҳияти, молиявий салоҳият, ташкилий ва бошқарув салоҳияти.

Ахборот салоҳияти - одамлар ҳаёти ва фаолиятининг барча соҳаларида ушбу соҳада юқори сифатли товарлар ишлаб чиқаришда мавжуд истиқболли ютуқлар ҳақидаги маълумотлардан фойдаланиш имкониятлари мажмуи.

Илмий-техник салоҳият - ишлаб чиқарилган товарлар ва ишлаб чиқариш технологияларининг сифатини яхшилаш учун илмий-техник ишланмалар жараёнида унинг шакл ва усулларида фойдаланиш туфайли товар ишлаб чиқаришни стандартлаштириш имкониятлари мажмуини англатади.

Инсон ресурслари салоҳияти - корхоналарда ишлайдиган мутахассисларнинг қобилиятлари мажмуи.

Молиявий салоҳият - ташкилотларда мавжуд маблағлардан фойдаланиш ва товар ишлаб чиқариш имкониятлари мажмуини ўз ичига олади.

Ташкилий ва бошқарув салоҳияти - товарлар ишлаб чиқариш жараёнларини ташкил этиш шакллари ва усуллари фойдаланиш учун имкониятлар мажмуи.

Юқорида муҳокама қилинган потенциаллар бир-бири билан чамбарчас боғлиқ. Бу ўзаро алоқалар корхоналарнинг иқтисодий потенциаллари имкониятларининг мураккаб ва энг муҳими, уларнинг биргаликда ва бир вақтда намоён бўлиши кўринишида амалга ошади. Бироқ улардан фойдаланишнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш йўллари ўрганишда ҳар бир хусусий салоҳиятни батафсил кўриб чиқиш лозим, чунки уларнинг ҳар бири ишлаб чиқарилган товар унумдорлиги ва сифатига турли даражада таъсир кўрсатади.

Меҳнат потенциалини таҳлил қилиш мураккаб жараён бўлиб, у ҳаракатларни ишлаб чиқиш, амалга ошириш, ишлатиш, кўриб чиқиш ва уларга риоя қилиш мониторингини ўз ичига олади. Бу босқичларнинг ҳар бирида таҳлил имкониятларидан фойдаланишда қисман йўқотишлар мавжуд. Шу билан бирга таҳлил жараёнининг ҳар бир олдинги босқичида имкониятлардан тўлиқ фойдаланмаслик унинг имкониятларини кейинги босқичларда қамраб олишни тақозо этади.

Юқоридаги потенциаллар корхоналарнинг иқтисодий самарадорлик потенциалларининг давом этаётган таҳлили сифатида қаралиши лозим. Бироқ, меҳнат потенциалларидан самарали фойдаланиш имкониятларини аниқлаш фақат шу билан чекланмаслиги керак. Корхоналар ривожлангани сари унинг имкониятлари доимо кенгая боради. Шунинг учун ишлаб чиқаришнинг ривожланиш истиқболларини ўрганиш, зарур иқтисодий прогнозларни амалга ошириш, келажакда унинг имкониятларини турли даражадаги аниқлик билан олдиндан аниқлаш ҳар доим мумкин.

Шу билан бирга, меҳнат салоҳиятининг ривожланиш истиқболлари белгиланганидек, истиқболли салоҳият ҳам вужудга келади. Бироқ, истиқболли салоҳият доимий қиймат эмас, яъни вақти-вақти билан ошиб боради. Бу йирик янги кашфиётлар, жамиятдаги ёки саноат фаолиятидаги ихтиролар пайти содир бўлади.

Кўпроқ мавжуд потенциал қийматининг ўзгариши кузатилади, бунга сабаб янги техник ва бошқа ечимлар, ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва бошқариш шакллари бўлиши мумкин.

Шундай қилиб, меҳнат потенциалларини тўғри ва объектив баҳолаш ва прогнозлаш корхоналар ишини янада такомиллаштиришнинг энг муҳим вазифаларидан бири, ишлаб чиқарилган истеъмол товарларининг сифати ва миқдори - энг самарали йўналишларни танлаш ва шу асосда оптималлаштириш (фойда, рентабеллик, ҳаражат, нарх, кредит, моддий ва маънавий рағбатлантириш тизимининг капитал интенсивлиги ва бошқалар.) унинг ўсиши ва ривожланишидир.

АДАБИЁТЛАР:

Викентиев И. Л. “Сиёсий меҳнат таълимнинг умумий масалалари”. Мактаб ва ишлаб чиқариш. № 11, 1991 й.

Давлатов К., Воробев А.И., Каримов И. “Меҳнат ва касб таълим Назарияси ва методикаси”. Тошкент., “Ўқитувчи”. 1992 й.

1. Narmatovich N. N. Methodology Of Training Engineers For Professional Activity On The Basis Of Module-Competent Approach //湖南大学学报 (自然科学版). – 2021. – Т. 48. – №. 12.

2. Narbekov N. N. PREPARING STUDENTS FOR INNOVATIVE ENGINEERING ACTIVITIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM //ПРОРЫВНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ДВИГАТЕЛЬ НАУКИ: сборник статей Международной научно-практической конференции (12 февраля 2022 г, г. Калуга).-Уфа: ОМЕГА. – 2022. – С. 15.

3. Нарбеков Н. Н. Модульно-компетентностный подход в современном высшем образовании //Universum: технические науки. – 2022. – №. 1-1 (94). – С. 10-12.

4. Нарбеков Н. Н. ИННОВАЦИОННАЯ ИНЖЕНЕРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ЕЕ СТРУКТУРА //Развитие системы знаний как ключевое условие научного прогресса. – 2022. – С. 174-178.

5. Нарбеков Н. Н. ОПРЕДЕЛЕНИЕ РАСЧЕТОВ В ТОЧНЫХ НАУКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СЛОВЕСНЫХ МЕТОДОВ //ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НАУКИ И ОБЩЕСТВА В КОНТЕКСТЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ. – 2023. – С. 37.

6. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПУТИ РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ //Universum: технические науки. – 2021. – №. 5-1 (86). – С. 32-34.

7. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКЕ И ИХ ТЕОРЕТИЧЕСКО-ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ //вопросы технических и физико-математических наук в свете современных исследований. – 2019. – С. 28-33.

8. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ //ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ. – 2021. – С. 31-33.

9. Ахмедов Б. И. и др. ЧИЗМА ГЕОМЕТРИЯДА АКСОНОМЕТРИК ПРОЕКЦИЯЛАР ТАРИХИ //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – Т. 2. – №. 16. – С. 112-116.

10. Нарбеков Н. Н. и др. ЁШЛАРНИ ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ РЎЛИ //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – Т. 3. – №. 30. – С. 139-142.

11. Ахмедов Б. И. и др. КЛАССИК ГЕОМЕТРИЯНИНГ УЧ МАСАЛАСИ ҲАҚИДА КИЗИКАРЛИ ФАКТЛАР //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC

RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 2. – №. 17. – С. 119-123.

12. Нарбеков Н. Н. и др. КОНСТРУКЦИЯЛАРДАГИ МАРКАЗИЙ СИҚИЛИШДА БЎЛГАН ЭЛЕМЕНТЛАРИНИ ҲИСОБИ //INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS. – 2024. – Т. 2. – №. 23. – С. 69-72.

13. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ УСИЛИЕ ОТРЫВА ЛИСТЬЕВ И КОРОБОЧЕК ЗЕЛЕНЦОВОГО КЕНАФА //ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НАУКИ И ОБЩЕСТВА-ПУТЬ К МОДЕРНИЗАЦИИ И ИННОВАЦИОННОМУ РАЗВИТИЮ. – 2020. – С. 84-88.

14. Нарбеков Н. Н., Парманов Н. Н. ТАЛАБАЛАРНИ МОДУЛЛИ-КОПЕТЕНЛИ ЁНДАШУВ ОРҚАЛИ ЎҚИТИШ МУАММОЛИ СИФАТЛАРИ //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 12. – №. 2. – С. 83-85.

15. Нарбеков Н. Н., Парманов Н. Н. ТАЛАБАЛАРНИ МОДУЛЛИ-КОМПЕТЕНТИ ЁНДАШУВ АСОСИДА ЎҚИТИШ АФЗАЛЛИКЛАРИ //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 12. – №. 2. – С. 86-89.

16. ГАППАРОВ Б. Н., НАРБЕКОВ Н. Н. ПЕДАГОГИКА КАК ОСНОВНОЙ ИСТОЧНИК НОВЫХ ИДЕЙ И РУКОВОДЯЩИХ ПРИНЦИПОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ //Общество. – 2020. – №. 1. – С. 71-73.

17. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЕ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКИ И ИХ ТЕОРЕТИЧЕСКО-ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ //ББК 22+ 30 В74 Председатель редакционной коллегии. – С. 28.

18. Бултаков Т. и др. МАЛОГАБАРИТНЫЕ УЧЕБНО-ЛАБОРАТОРНЫЕ УСТАНОВКИ-ВАЖНЫЙ ФАКТОР АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ //Передовые научно-технические и социально-гуманитарные проекты в современной науке. – 2018. – С. 80-82.

19. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. MODULLI-KOMPETENTLI YONDOSHUV ASOSIDA BO 'LAJAK MUHANDISLARNI INNOVATSION FAOLIYATGA BOSQICHMA-BOSQICH TAYYORLASH //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – Т. 2. – №. 21. – С. 178-180.

20. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. TEXNIKA OTM LARI TALABALARINI INNOVATSION MUHANDISLIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA METODOLOGIK YONDASHUVLAR //SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY. – 2024. – Т. 2. – №. 14. – С. 132-134.

21. Xudayberdiev A. A. et al. YERGA ISHLOV BERISH USULI //Экономика и социум. – 2023. – №. 6-1 (109). – С. 532-535.

22. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. “МЕХАНИКА” FANI O ‘QUV-USLUBIY MAJMUASINI LOYIHALASHTIRISHDA MODULLI-25. KOMPETENT YONDASHUV //THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH. – 2024. – Т. 2. – №. 21. – С. 11-15.

23. Mirzakabilov N. X. et al. AHOLINI QAMBAG'ALLIKDAN CHIQRISH VA ULARNING QATLAMINI QISQARTIRISH MUAMMOLARI //INNOVATION IN THE

MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – T. 4. – №. 37. – C. 13-18.

24. Quychiyev O. R. et al. EKISHDAN OLDIN TUPROQQA ISHLOV BERISH KULTIVATORLARI //SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY. – 2024. – T. 2. – №. 14. – C. 171-174.

25. Narbekov N. N., Parmanov N. N. “MATERIALLAR QARSHILIGI” FANINI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY DASTURLARDAN FOYDALANISH VA ULARNI QO‘LLASH //Ta’lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 12. – №. 2. – C. 80-82.

26. Raximovich K. O. et al. TO ‘RTBURCHAK SHAKLLARINI HOSIL QILISH USULLARI VA ULARNI AMALIYOTDA QO‘LLASH //INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. – 2024. – T. 3. – №. 25. – C. 13-18.

27. Raximovich K. O. et al. XXI ASR AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2024. – T. 3. – №. 29. – C. 119-124.

28. Narbekov N. N. et al. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM.–2024 //T. – T. 2. – №. 21. – C. 178-180.

29. Ikromovich A. B. et al. KO ‘P ORALIQLI STATIK ANIQ BALKALARNI DOIMIY KUCHLAR TA’SIRIGA HISOBLASH //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – T. 2. – №. 20. – C. 15-20.

30. Narmatovich N. N., Nurmuxammadovich P. N. UZUNLIKKA VA YUZAGA EGA BO‘LGAN QATTIQ JISMLARNING OG‘IRLIK MARKAZI KOORDINATALARINI ANIQLASH USULLARI //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – T. 3. – №. 30. – C. 143-146.

31. Quychiyev O. R. et al. ИНФОРМАТИКА ВА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ЙЎНАЛИШИДА ВИРТУАЛ ТУШУНЧА //FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES. – 2024. – T. 2. – №. 25. – C. 225-229.

32. Narbekov N. N., Nizomov S., Burxonov R. R. Darslarda ma’naviy-axloqiy tarbiya berish o‘quvchilarning jamiyat oldidagi ma’suliyatlarini shakllantirish omili //Научное знание современности. – 2020. – №. 2. – C. 44-47.